

Српска археологија између теорије и чињеница

V

Археологија између артефаката и екофаката

Филозофски факултет

Одељење за археологију

Центар за теоријску археологију

Београд

1–2. април 2017.

СРПСКА АРХЕОЛОГИЈА ИЗМЕЂУ ТЕОРИЈЕ И ЧИЊЕНИЦА V

Археологија између артефакта и екофакта

Књига апстраката

Српска археологија између теорије и чињеница V
Археологија између артефаката и екофаката. Књига апстраката

Уредник
др Милена Гошић

Програмски одбор
др Предраг Новаковић
др Игор Богдановић
др Јасна Вуковић
др Зорица Кузмановић
др Вера Васиљевић
др Смиља Марјановић-Душанић
др Татјана Цветићанин
др Стаса Бабић

Дизајн
Марко Јанковић

Лектура
Владимир В. Михајловић

Издавач
Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Чика Љубина 18–20, Београд 11000, Србија
www.f.bg.ac.rs

Штампа
Досије студио, Београд

Тираж
100

ISBN 978-86-6427-061-8

Организација
Филозофски факултет Универзитета у Београду
Одељење за археологију, Центар за теоријску археологију

Насловна страна
Robley, Horatio Gordon. Moko; or Maori tattooing. London: Chapman and Hall, 1896.

Скуп је организован под покровитељством Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, у оквиру пројекта бр. 177008 – Археолошка култура и идентитет на Западном Балкану.

„Степени артифицијелности“ или где почињу артефакти? Животињска тела у археологији

Ивана Живаљевић

Институт БиоСенс

Универзитет у Новом Саду

Дуга традиција дихотомизације природе и културе у европској мисли у великој је мери обликовала науке каквим их данас познајемо, и довела до дисциплинског јаза између природних и друштвених наука. Овај јаз имао је великих последица по археологију, која је по природи свог истраживања чврсто укорењена у подели на домен културног (студије артефаката и феномена „људског духа“) и природног (студије људских, животињских, биљних остатака). И са сменама различитих парадигми – доживљају археологије као хуманистичке дисциплине тј. као емпириске науке, фокус је био на једном или другом приступу, а много ређе на њиховој интеграцији. У том погледу, људска тела у археологији имају специфичан и двојак третман, будући да истовремено представљају медијуме за разматрање питања особности, рода и идентитета, док са онтолошком трансформацијом кроз престанак живота постају скелети који се третирају као научни објекат. С друге стране, животињски остатци се по правилу смештају у потоњу категорију, а њихово проучавање великим се делом темељи на биолошким и зоолошким знањима и приступима. Животињска тела тако остају у домену природе (кome људи припадају само физиолошки али не и суштински), одвојена од артефаката (директних производа људске дејствености) приликом археолошких ископавања, проучавања и публиковања. Моменат преласка у сферу културног јесте моменат људске интервенције, те се проучавање алатки начињених од животињских костију (или, артефаката у „правом смислу“) развило у посебну поддисциплину, препуштајући углавном

„немодификоване“ примерке археозоолозима. Међутим, и само присуство животињских костију у археолошком запису управо је последица људске дејствености – догађаја који укључују усмрћивање животиње, касапљење и дељење хране, конзумацију меса, одбацивање остатака, њихово структурално депоновање или даље коришћење у изради алатки и других предмета. У производном ланцу (*chaîne opératoire*) током којег се сировина претвара у готов производ, тешко је подврћи границу када кост у свом „природном“ облику постаје артефакт. Инсистирање на оваквим границама свакако је последица начина на који су академске дисциплине устројене, као и растуће специјализације и фрагментације у археологији, али у колико мери је оно продуктивно? У покушају да разврстамо материјални свет нашег окружења на елементе затечене у оквиру пејзажа и на оне људским дејством трансформисане у артефакте, видећемо да се ниједна ствар не може у потпуности приписати једној или другој категорији. Како истиче Тим Инголд (Tim Ingold), ствари могу варирати у погледу „степена артифицијелности“, и то само зато што су у случају неких (више него других) људи одиграли одређену улогу у њиховом обликовању, карактеру и месту где су се затекле, а не услед њихових „урођених“ својстава. Питање артифицијелности данас је у жижи више него икад, у време када је људско искуство испреплетано и неодвојиво од вештачке интелигенције те окарактерисано и као постхуманизам. Међутим, људи су одувек били испреплетани са материјалним световима свог окружења, које су обликовали и у том процесу и сами били обликовани. У деконструкцији модернистичких бинарних опозиција (субјекта и објекта, живог и неживог, природе и културе), од посебног је значаја преиспитати овакве опозиције у контексту археологије, будући да су управо оне у корену настанка и развоја дисциплине.

Кључне речи: дихотомија природа-култура, животињски остаци, археозоологија, дејственост, артифицијелност